

*Liedossa lapsi ja
nuori ei jää yksin!*

LIEDON KUNNAN LASTEN JA NUORTEN
HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021 -2025

TYÖRYHMÄ 12.5.2021

VALMIS 24.8.2021

Sisällysluettelo

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoite, sisältö ja seuranta	1
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tietoperusta, osallistaminen ja työryhmä	1
Kuntastrategian mukaiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteet, periaatteet, nykytilan kuvaus ja hyvinvointia edistävä toiminta painopistealueittain.....	2
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen periaatteina ovat	3
Yhteenveto nykytilasta	3
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta painopistealueittain.....	3
Terveellisten elintapojen edistäminen.....	3
Turvallisuus ja osallisuus	4
Arjessa pärjääminen.....	5
YHDESSÄ LEIKKIEN 0-6 VUOTIAAT	6
Terveellisten elintapojen edistäminen, 0-6 vuotiaat.....	6
Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 0-6 vuotiaat	8
Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 0-6 vuotiaat.....	9
YHDESSÄ OPPIEN JA HARRASTAEN 7-16 VUOTIAAT	11
Terveellisten elintapojen edistäminen, 7-16 vuotiaat	11
Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 7-16 vuotiaat	14
Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 7-16 vuotiaat.....	16
YHDESSÄ AIKUISTUEN 17-25 VUOTIAAT	18
Terveellisten elintapojen vahvistaminen, 17-25 vuotiaat	18
Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 17-25 vuotiaat	22
Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 17-25 vuotiaat.....	24

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoite, sisältö ja seuranta

Tavoite

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 12 §) laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa.

Sisältö

Lapsen ja nuoren kasvuolot ja epäkohtien ehkäiseminen, vanhemmuuden tuki sekä lasten ja nuorten palvelujen sujuvuus ja riittävyys arjessa ovat suunnitelman keskeisin sisältö.

Suunnitelmakaudella merkittävin lakiuudistus on oppivelvollisuuden pidentäminen ja siihen liittyen oppilaitosyhteistyön ja opiskelijahuollon järjestäminen ja riittävyys. Suunnitelmaan liittyy lastensuojelun kehittämissuunnitelma korvaten aikaisemmin hyväksytyt Liedon kunnan lastensuojelusuunnitelman.

Seuranta

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja suunnitelman tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain lautakuntien kautta kunnanvaltuustolle kunnan hyvinvointikertomuksen vuosiraportin yhteydessä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista arvioidaan keväällä 2023 sekä suunnitelmakauden lopussa. Suunnitelman toteutumista seuraa ja organisoii perhekeskuksen palvelukoordinaattori. Tällöin arvioidaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset kunnan päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä. Arvioinnin tueksi kerätään eri ikäisten ja eri olosuhteissa kasvavien lasten ja nuorten näkemyksiä toimeksiantona oppilaitosten opinnäytetyölle. Kunnanhallitus on hyväksynyt käytettäväksi EVA –arvioinnin päätöksenteon tueksi.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tietoperusta, osallistaminen ja työryhmä

Lasten ja nuorten hyvinvointitieto on osa Liedon kunnan hyvinvointisuunnitelman indikaattoritietoa, kouluterveyskyselyn tuloksia ja Paraskoulu- hankkeen tuottamaa tietoa.

Hyvinvointisuunnitelman tietoperusta

Tämän asiakirjan linkit ohjaavat Liedon kunnan verkkosivuilla julkaistuihin asiakirjoihin sekä THL:n verkkosivulla julkaistuihin tietoihin.

- [Hyvinvointikertomus \(pdf\)](#)
- [Kouluterveyskyselyn tiedot THL:n verkkosivulla](#)
- [Paraskoulu-hanke \(pdf\)](#)
- Lastensuojelun järjestämissuunnitelma, valmistuu elokuussa 2021
- [Perhekeskuksen toimintasuunnitelma \(pdf\)](#)
- [Esiopetussuunnitelma \(pdf\)](#)
- [Varhaiskasvatussuunnitelmaa \(pdf\)](#)
- [Perusopetuksen opetussuunnitelma \(pdf\)](#)
- [Oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelma \(pdf\)](#)
- [Lukion opetussuunnitelma 2021 \(pdf\)](#), [Lukion opetussuunnitelma 2016 \(pdf\)](#)
- [Terveysliikuntasuunnitelma \(pdf\)](#)
- [Härkätien yhteistoiminta-alueen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma \(pdf\)](#)

Työryhmä

Työryhmään ovat kuuluneet varhaiskasvatuksen, koulun, vapaa-aikatoimen, neuvolan, kouluterveydenhuollon, perhekeskuksen ja lastensuojelun edustajat. Järjestöistä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri, MLL:n Tarvasjoen paikallisyhdistys ja Liedon Vanhempainyhdistykset ry ovat osallistuneet suunnitelmaan tekoon. Lisäksi Nuorisovaltuusto, ennaltaehkäisevän päihdetyön ryhmä ja seurakunta ovat vaikuttaneet suunnitelman sisältöön kommentoimalla sitä.

Kuntastrategian mukaiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteet, periaatteet, nykytilan kuvaus ja hyvinvointia edistävä toiminta painopistealueittain

1. Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus, päihteettömyys / ehkäisevä päihdetyö)
2. Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

3. Arjessa pärjäämisen vahvistaminen

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen periaatteina ovat

Lasten, nuorten ja perheiden yhteisöllisyyden, yhteisen ajan ja osallisuuden edistäminen. Lapsi-, nuori- ja perhelähtöisyys arjen toiminnoissa ja vapaa-ajalla sekä palvelujen yhteensovittaminen eheäksi ja sujuvaksi kokonaisuudeksi.

Yhteenveto nykytilasta

Lasten ja nuorten terveellisten elintapojen kohdalla on tapahtunut notkahdus vuoden 2019 kouluterveyskyselyn perusteella. Turvallisuuden ja osallisuuden osalta on merkittävää koulukiusaamisen lisääntyminen ja kokemus siitä, ettei siihen puututa. Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut vuodesta 2019 vuoteen 2020 38%. Poliisin tilastojen mukaan huumausainerikokset ovat kasvaneet, samoin seksuaalirikokset.

Turvallisuutta ja osallisuutta on heikentänyt merkittävästi COVID19 –pandemia, mikä on sulkenut julkisia palveluita ja siirtänyt lapsia, nuoria ja työikäisiä etätöihin ja etäkouluun. Monet tilanteet ja ongelmat ovat jääneet havaitsematta ja siten palvelutarve on kasvanut. Arjessa pärjäämisen osalta tämä on näkynyt perheiden jäämisenä enemmän omien voimavarojen varaan. Palveluita on ollut tarjolla niitä hakeneille. Erityisesti mielenterveyden häiriöihin, päihteiden käyttöön, lähisuhdeväkivaltaan, koulupoissaoloihin ja perhetilanteiden vaikeuksiin on ollut vaikeampi saada riittävän ajoissa apua.

Kunnassa on tarpeen tehdä suunnitelma koronakriisin jälkihoidosta, jonka pohjalta puretaan koronapandemian aikana syntyneet palveluvaje ja palveluvelka. Suunnitelman tarkoituksena on ongelmien kasautumisen ja vaikeutumisen estäminen sekä erityispalveluiden tarpeen kasvun pysäyttäminen.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta painopistealueittain

Terveellisten elintapojen edistäminen

1. Koko perheen hyvinvoinnin edistäminen, yhteisen ajan ja harrastusmahdollisuuksien lisääminen tukevat lasten ja nuorten terveellisiä elintapoja. Tavoitteen saavuttamiseksi panostetaan lasten ja lapsiperheiden

toimintaan mukaan ottamiseen, ohjaukseen ja koko perheen yhteiseen aikaan. Toimintaa ja tapahtumia suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä perheiden ja kolmannen sektorin kanssa.

2. Lapsiperheiden palvelukokonaisuuden sujuvoittaminen ja varhaisen tuen tarjoaminen on tärkeää ja se on perhekeskustoiminnan päätehtävänä. Palvelumuotoina erityisesti yksilöllisesti räätälöidyt moniammatilliset vastaanotot esim. terveydenhoitajan luona lapsen ja nuoren tarpeen mukaisesti. Myös tunnetaitojen ja turvallisuuskäyttäytymisen vahvistaminen ovat kehittämisen kohteena. Yhteisvastaanotot ja ryhmätoiminnot vaativat tilasuunnittelua ja –järjestelyjä neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja oppilaitoksissa.
3. Ehkäisevässä päihdetyössä aloitetaan uusia näyttöön perustavia toimintamalleja sekä lisätään nuorisotyötä kouluympäristössä koulupäivän aikana.
4. Oppivelvollisuusiän nosto tuo lisähaastetta opiskelijahuollon järjestämiseen tulevilla valtuustokaudella. Oppilas- ja opiskelijahuoltoon on tarvetta lisätä koulupsykologiresurssia perustason palveluiden vahvistamiseksi ja palvelun saatavuuden lisäämiseksi. Keskusteluavun helppo saatavuus kouluympäristössä on tärkeää.

Turvallisuus ja osallisuus

1. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseksi kunta tarvitsee entistä enemmän järjestöjen toimintamahdollisuuksien hyödyntämistä. Yhteistyö järjestöjen ja kunnan välillä on hyvä ja elävä. Perhekeskus yhdistää lasten- ja nuorten kanssa toimivia järjestöjä.
2. Kunnan päätöksenteon tueksi kunnanhallitus on hyväksynyt vuonna 2020 käyttöön päätösten ennakkovaikutusten arvioinnin (EVA), jonka avulla lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa tulisi laajentaa.
3. Seuraavalle valtuustokaudelle valmistelussa oleva mielenterveys- ja päihdesuunnitelma pureutuu mahdollisuuksiin puuttua päihteiden käytön sekä mielenterveyden ongelmien kasvuun
4. Kiusaamisen ehkäisemiseksi lisätään aikuisten läsnäoloa, kuuntelemista ja puuttumista kiusaamiseen. Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa toteutetaan tunne- ja turvataitokasvatusta ja elokuusta 2021 alkaen kaikissa varhaiskasvatuksen,

esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen yksiköissä noudatetaan hyvinvoinnin vuosikelloa hyvinvointitaitojen opettamiseen. Myös lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintamallin käytön vakiinnuttaminen on tarpeen

5. Osallisuutta ja osallistumista palvelujen järjestämisessä on edelleen painotettava eri kohderyhmien tai yksilöllisissä palveluissa, jotta palvelut toimivat asiakkaan tarpeeseen nähden hyvin. Nuorisovaltuuston ja koulujen oppilaskuntien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia päätöksiin, jotka koskevat lapsia ja nuoria, on vahvistettava, kuten myös vanhempaintoimikuntien kuulemista ja osallistumista päätösten valmisteluun.

Arjessa pärjääminen

1. Kunnanhallitukselle on valmistelussa esitys esteettömyystoimikunnan perustamisesta. Esteettömyydessä huomioidaan mm. liikkuminen lastenvaunujen, pyörätuolin ym. apuvälineen kanssa lähiympäristössä, palveluissa ja julkisessa liikenteessä, sähköisten palvelujen helppokäyttöisyys sekä erityislasten ja -nuorten palvelutarpeet
2. Hyödynnetään uutta teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja palvelujen saavutettavuudessa, helppokäyttöisyydessä sekä vaikuttavuuden lisäämiseksi
3. Lisätään nopean avun saamista perheille kotiavun, kriisiavun ja tukipalvelujen tarpeeseen. Mahdollistetaan kaikissa elämäntilanteissa lapsille ja nuorille riittävät kotiin tarjottavat palvelut kotona asuminen ja arjessa pärjäämisen tueksi.

YHDESSÄ LEIKKIEN 0-6 VUOTIAAT

Terveellisten elintapojen edistäminen, 0-6 vuotiaat

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Kohti liikkuvaa elämäntapaa – perhe on tärkeä roolimalli. Liikunnan lisääminen ja perheen yhteisen ajan tukeminen.	Vastuutaho: Varhaiskasvatus, neuvolapalvelut, liikuntapalvelut, tekniset palvelut ja järjestöt, vammaispalvelut. Toimenpiteet: <ul style="list-style-type: none">• Liikunta on kirjattu Liedon varhaiskasvatussuunnitelmaan ja varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset ovat yksi kehittävän arvioinnin kohde varhaiskasvatuksessa.• Ryhmätoiminnot, mm. ryhmäneuvola 2-vuotiaille.• Avoimen päiväkodin ja MLL:n yhteistyö Perhepesässä sekä seurakunnan kerhotoiminta (Yhdistysten tuottamat kerhot ja palvelut)• Omaehtoisten liikuntapaikkojen ja leikkipuistojen kunnossa pitäminen• Perheitä aktivoidaan liikkumaan yhdessä	Varhaiskasvatuksen palveluarvio perheille ja henkilöstön itsearviointi. Perheliikuntatapahtumien osallistujien määrä kasvaa.
Terveellinen ravitsemus	Vastuutaho: Neuvolapalvelut, varhaiskasvatus	Vanhempien ohjauksetojen määrä.

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Toimintaohje neuvolaikäisille• Neuvolan aulatilojen tiedottaminen/ kuvat• Jaettava ravitsemusmateriaali: mm. neuvokas perhe	
Vanhempien päihteettömyys	<p>Vastuutaho:</p> <p>Neuvola, perhepalvelut, lastensuojelu, varhaiskasvatus</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Keskustelu, puheeksi ottaminen, psykoedukaatio (Perheen ymmärryksen lisääminen mielen sairauksien vaikutuksista perheenjäseniin ja lapsiin), hoitoon ohjaus• Seulontakyselyt• Laajennettu perhevalmennus; päihteiden käyttö perheessä,• Vanhempainryhmät, vertaistuki	Hyvinvointikertomuksen indikaattorit.

Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 0-6 vuotiaat

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Kaikilla on kaveri. Jokainen lapsi kokee kuuluvansa yhteisöön.	<p>Vastuutaho: Varhaiskasvatuspalvelut</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa toimitaan vuonna 2021 päivitetyn kiusaamisen ehkäisyn suunnitelman mukaisesti • Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen hyvinvoinnin vuosikello 	Varhaiskasvatuksen palveluarvio.
Lapsen arvon ja osallisuuden vahvistaminen omassa perheessä ja palveluiden järjestämisessä	<p>Vastuutaho: Perhekeskustoimijat</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puheeksi otto vasu-keskusteluissa • Perhekeskuksen neuvontapuhelin ja Pyydä apua -nappi • Selkeä ja näkyvä tiedottaminen palveluista • Neuvolan tukikäynnit ja palveluohjaus tarvittaessa • Ehkäisevien tukimuotojen varmistaminen: avoin kohtaamispaikkatoiminta, johon tarvittavat tilat. • Kunta resursoi riittävästi lasten, nuorten ja perheiden parissa toteutettavaa järjestöjen toimintaa mm. avustuksilla ja yhteisillä tapahtumilla 	<p>Varhaiskasvatuksen palveluarvio.</p> <p>Puhelut neuvontapuhelimeen.</p> <p>Tukikäynnit neuvolassa (th, Iri, psykologi).</p>

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<ul style="list-style-type: none"> Kaikissa palveluissa huomioidaan koko perhe ja perheen voimavarojen vahvistaminen 	
Väkivallan ehkäiseminen perheissä	Vastuutaho: Perhekeskustoimijat Toimenpiteet: <ul style="list-style-type: none"> Puheeksi otto sekä seulontakyselyt Lähisuhdeväkivallan ehkäisymalli (luotsi) Tue lasta -hoitopolun selkiyttäminen ja moniammatillinen yhteistyö (Barnahus) Säännöllinen tunne- ja turvataitokasvatus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 	Poliisin rikostilastot: kotihälytysten ja seksuaalirikosten määrä vähenee.

Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 0-6 vuotiaat

PAINOPISTE: Arjessa pärjäämisen vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Oikea palvelu oikeaan aikaan, perhekeskustoiminnan kehittäminen	Vastuutaho: Perhekeskustoimijat Toimenpide: <ul style="list-style-type: none"> Varhainen tuki ja moniammatillinen yhteistyö peruspalveluissa Palveluviuhka ja palveluohjauksen vahvistaminen Ennaltaehkäisevä ryhmätoiminta Voimaperheet Ihmeelliset vuodet 	Varhaiskasvatuksen palveluarvio.

PAINOPISTE: Arjessa pärjäämisen vahvistaminen

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<ul style="list-style-type: none"> • Parisuhde- ja eroauttaminen • Perhekeskuksen internetsivut ja sähköinen tavoitettavuus • Järjestöt mukaan suunnittelusta lähtien • Perheet osallistuvat palveluiden kehittämiseen ammattilaisten kanssa • Kotiin annettavien palveluiden tarjoaminen • Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen • Peruspalveluissa huoli puheeksi • Kuntouttavien toimien oikea-aikainen järjestäminen • Sulake-työryhmä • toimintaterapeutit 	
<p>Riittävän hyvä vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen ja vanhempien voimavarojen vahvistaminen</p>	<p>Vastuutaho: Perhekeskustoimijat</p> <p>Toimenpide:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perhekummi ja lastenhoitotoiminnan resursointi • Avoimien kohtaamispaikkojen tukeminen, arjen vertaistuki, vanhempainryhmät • Teemalliset vanhempainillat, virtuaaliset vanhempainillat 	<p>Toteutuneet ryhmät, osallistujamäärät.</p>

YHDESSÄ OPPIEN JA HARRASTAEN 7-16 VUOTIAAT

Terveellisten elintapojen edistäminen, 7-16 vuotiaat

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Liikunnan lisääminen ja terveellisen ravitsemuksen edistäminen	<p>Vastuutaho: Koulut, yhdistykset, tekniset palvelut, yhdistykset, liikunta- ja nuorisopalvelut, ruokapalvelu ja oppilashuolto, vammaispalvelut</p> <p>Toimenpide:</p> <ul style="list-style-type: none">• Liikkuva koulu –toimintamalli• Yhdistysten ja urheiluseurojen kerhoista ja palveluista tiedottaminen• Matalan kynnyksen harrastusliikunnan lisääminen ja lasten ja perheiden omaehtoisen liikunnan lisääminen esim. avoimilla hallivuoroilla.• Lapsille ja perheille suunnattujen ulkoliikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpito eri puolille kuntaa• Lasten ja nuorten mukaan ottaminen aterian suunnitteluun ja kotitehtävät• Jaettava ravitsemusmateriaali	Kouluterveyskyselyyn indikaattorit.
Päihteettömyyden tukeminen	<p>Vastuutaho: Nuorisopalvelut, koulu, oppilashuolto, etsivä nuorisotyö, perhe- ja sosiaalipalvelut</p> <p>Toimenpide:</p> <ul style="list-style-type: none">• Toimiva, moniammatillinen ennaltaehkäisevä päihdetyöryhmä	Kouluterveyskyselyyn indikaattorit. Toteutuneet Pakka ostokoheet.

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<p>kokoontuu säännöllisesti ja tavoitteellisesti</p> <ul style="list-style-type: none">• PAKKA –toimintamallin mukainen ostokoe ja yritys yhteistyö (PAKKA-toimintamalli on nuorten päihteiden ostamiseen liittyvät ostokokeet ja yritysten kanssa tehtävä yhteistyö ikärajojen noudattamisesta)• Nuuskan ja trendipäihteiden käytön vähentäminen• Päihdekasvatustunnit 6. -ja 7.luokkalaisille ja vanhempainillat heidän vanhemmilleen• Hyvinvoinnin vuosikello• Valomerkki-keskustelut ja puheeksi ottaminen• Yhteistyön tehostaminen oppilashuollon ja päihdehoitajan välillä palveluun ohjautumisen varmistamiseksi• Seppo.io - pelialusta opetukseen (erilaiset rastit).	
Kaikilla on kaveri Varhaisen tuen varmistaminen mielenterveyden ongelmiin ja	Vastuutaho: Oppilashuolto, koulut, perheneuvola, vammaispalvelut Toimenpide: <ul style="list-style-type: none">• Kiusaamisen ehkäiseminen.• Hyvinvoinnin vuosikello.	Kouluterveyskysely: mielenterveysongelmat vähenevät ikäluokassa.

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
seksuaaliterveydestä huolehtiminen	<ul style="list-style-type: none">• Yhteisöllinen ja yksilöllinen oppilashuolto (kouluterveydenhoitajan, -lääkärin, -psykologin, -kuraattorin ja psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut)• Mielenterveysongelmista kärsivän lapsen/nuoren perhe saa tarvittaessa psykososiaalista tukea.• Selkeä tiedottaminen, mistä lapselle/nuorelle voi hakea apua mielenterveysongelmiin ja mistä palvelut löytyvät.• Ryhmälomitustoiminnan vakiinnuttaminen vammaispalveluissa	<p>Kouluterveyskysely: mielenterveysongelmat vähenevät ikäluokassa.</p> <p>Seurataan aktiivisesti, missä ajassa oppilas pääsee avun piiriin.</p> <p>Perusopetus: koulukohtaiset kouluviihtyvyysskyselyt.</p>

Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 7-16 vuotiaat

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
<p>Kaikilla on kaveri ja jokainen lapsi ja nuori kokee kuuluvansa yhteisöön.</p> <p>Tuetaan osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia</p>	<p>Vastuutaho: Koulu, oppilashuolto, järjestöt, seurakunta, nuorisopalvelut, vammaispalvelut</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erialaisten oppijoiden tukeminen • Hyvinvoinnin vuosikello • Koulunuorisotyö yläkouluissa • Kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen malli • Kunnan riittävä resursointi lasten, nuorten ja perheiden parissa toteutettavaan järjestöjen toimintaan mm. avustuksilla ja yhteisillä tapahtumilla • Yhdistysyhteistyö koulujen kanssa (esim. kerhotoiminta ja MLL:n asiantuntijaluennot vanhempainilloissa) • Mininepsyn osaamisen lisääminen • Nuorisovaltuuston aktiivinen ja säännöllinen kuuleminen • Ryhmälomitustoiminnan vakiinnuttaminen vammaispalveluissa 	<p>Kouluterveyskyselyn indikaattorit.</p> <p>Jokaisella oppilaalla on hyvä olla koulussa.</p> <p>Perusopetus: koulukohtaiset kouluviihtyvyysskyselyt, tulosten käsittely ja toimenpiteet oppilashuoltotyössä.</p> <p>Kuntakohtainen oppilashuollon ohjausryhmä.</p>

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Turvallisuuden luominen arjessa	Vastuutaho: Koulu, oppilaskunta, oppilashuolto, järjestöt Toimenpiteet: <ul style="list-style-type: none">• Kouluvaari, koulumummi, tukioppilas ja kummioppilastoiminnan lisääminen• Hyvinvoinnin vuosikello	Koulukohtainen kouluviihtyvyysskysely

Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 7-16 vuotiaat

PAINOPISTE: Arjessa pärjäämisen vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
<p>Oikea palvelu oikeaan aikaan.</p> <p>Perhekeskustoimintamallin kehittäminen</p> <p>Kuntouttavien toimien oikea-aikainen järjestäminen</p>	<p>Vastuutaho: Perhekeskustoimijat</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moniammatillinen yhteistyöryhmä ja -käytännöt • Palveluviuhka ja palveluohjauksen vahvistaminen • Perhekeskuksen internetsivut ja sähköinen tavoitettavuus • Ennaltaehkäisevä ryhmätoiminta • Parisuhde- ja eroauttaminen • Yhteistyö järjestöjen kanssa • Perheet osallistuvat palveluiden kehittämiseen ammattilaisten kanssa • Kotiin annettavien palveluiden tarjoaminen • Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen • Perusopetuksen arviointikeskustelut, jossa yhtenä osana huoli puheeksi –osio (perusopetus) 	
<p>Vanhempien voimavarojen vahvistaminen ja kotiin annettavien palveluiden lisääminen</p>	<p>Vastuutaho: Perhekeskustoimijat</p> <p>Toimenpide:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanhempainryhmät ja teemalliset vanhempainillat 	

PAINOPISTE: Arjessa pärjäämisen vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<ul style="list-style-type: none"> Lapsiperheiden kotipalvelu 	
Harrastukset tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia, kehitystä, oppimista ja osallisuutta	<p>Vastuutaho: Perhekeskustoimijat</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tarjotaan jokaiselle lapselle, nuorelle ja perheelle mahdollisuus harrastamiseen Edistetään maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten liikunta-, taide- ja kulttuuriharrastuksia. 	<p>Perheen yhteiset harrastukset lisäävät lasten vertaissuhteita</p> <p>Jokaisella nuorella ainakin 1 mieluisa harrastus (Tasavertaiset mahdollisuudet, taloudellinen tuki)</p>

YHDESSÄ AIKUISTUEN 17-25 VUOTIAAT

Terveellisten elintapojen vahvistaminen, 17-25 vuotiaat

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
Liikunnan lisääminen ja terveellisen ravitsemuksen edistäminen	<p>Vastuutaho: Nuorisotoimi, koulut ja urheiluseurat, opiskeluterveydenhuolto, opiskelijahuolto, Srk, tekninen palvelu, vammaispalvelut, työllistämispalvelut</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kolmannen sektorin ja seurakunnan harrastustoiminnan ja palveluiden huomioiminen ja yhteistyön lisääminen• Matalan kynnyksen harrastusliikunnan lisääminen ja nuorten omaehtoisen liikunnan lisääminen esim. avoimilla hallivuoroilla.• Nuorille suunnattujen ulkoliikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpito eri puolille kuntaa (esim. Skeittiparkit)• Liikuntakasvatus ja ravitsemusneuvonta nuorten	Kouluterveyskyselyn mukaiset mittarit

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<p>starttivalmennuksessa ja työllistämispalveluissa</p> <ul style="list-style-type: none">• Ravitsemusneuvonta opiskeluterveydenhuollossa	
Päihteettömyyden tukeminen	<p>Vastuutaho: Ehkäisevä päihdetyö, koulutoimi, nuorisotoimi, perhe- ja sosiaalipalvelut, seurakunta, opiskeluterveydenhuolto</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Pakka –toimintamallin mukainen ostokoe ja yritysyhteistyö• Elintapaneuvonta opiskelu- ja kouluterveydenhuollossa esim. Hyvinvointikellon mukaan• Nuorille aikuisille kohdennettu matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveystyö• Palveluviuhka, selkeä ja näkyvä tiedottaminen, matalan kynnyksen ohjaus• Yhteistyön tehostaminen opiskeluhoillon ja päihdehoitajan välillä	Kouluterveyskyselyn mukaiset mittarit

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<p>palveluun ohjautumisen varmistamiseksi</p> <ul style="list-style-type: none">Ajankohtainen päihde-kampanja	
Mielenterveyden vahvistaminen: uupumisen ja yksinäisyyden ehkäiseminen, seksuaali-terveydestä huolehtiminen	<p>Vastuutaho: Perhepalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut, koulutoimi, äitiys- ja ehkäisyneuvola, nuorisotoimi, seurakunta, opiskelijahuolto, etsivä nuorisotyö</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none">Opiskelijahuollon riittävien resurssien varmistaminen: Koulupsykologien ja koulukuraattoriresurssin lisääminenPuheeksi ottaminenJaetaan sähköisesti materiaalia, esim. neuvokas perhe neuvolassaMoniammatillisten yhteisvastaanottojen kehittäminen sekä yksilöllinen, moniammatillinen ja räätälöity yhteistyöElintapaneuvonta opiskelu- ja kouluterveydenhuollossa	<p>Kouluterveyskyselyn indikaattori: Mielenterveysongelmat vähenevät ikäluokassa</p>

PAINOPISTE: Terveellisten elintapojen edistäminen (liikunnan lisääminen, terveellinen ravitsemus ja päihteettömyys)

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	<p>esim. Hyvinvointikellon mukaan ja terveydenhuollon VESOTE -ryhmät</p> <ul style="list-style-type: none">• Nuorten starttivalmennus työllistämispalveluissa, sosiaalinen vahvistaminen, arjenhallinnan vahvistaminen• Nuorille aikuisille kohdennettu matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveystyö• OPS:n terveystkasvatus• Palveluviuhka, selkeä ja näkyvä tiedottaminen, matalan kynnyksen ohjaus• Koko perheen huomioiminen palveluissa	

Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, 17-25 vuotiaat

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
<p>Jokainen nuori kokee kuuluvansa yhteisöön.</p> <p>Osallisuuden tukeminen ja vaikuttamismahdollisuus</p>	<p>Vastuutaho: Nuorisovaltuusto, oppilaskunta, kaikki nuorten kanssa toimijat, vammaisneuvosto</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nuorten aktiivinen ja säännöllinen kuuleminen, jolla nuoret osallistuvat palveluiden kehittämiseen ammattilaisten kanssa Nuorisovaltuustolta pyydetään säännöllisesti lausuntoja valmisteilla lapsia ja nuoria koskevista asioista 	<p>Pyydettyjen lausuntojen määrä kasvaa vuosittain</p>
<p>Vahvistetaan oppimisen ja hyvinvoinnin tukea kouluissa.</p>	<p>Vastuutaho: Opiskelijahuolto</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> Riittävät resurssit opiskelijahuollossa: + 1 koulupsykologi Koulujen ja varhaiskasvatuksen tunne- ja turvataitokasvatus: puututaan kiusaamiseen, syrjintään ja muuhun epäasialliseen kohteluun 	<ul style="list-style-type: none"> Kouluterveyskyselyn indikaattorit. Koulukohtaisen kouluviihtyvyyden kyselyn indikaattorit paranevat

PAINOPISTE: Turvallisuuden ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen

TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
	kouluympäristössä tehokkaasti, tukioppilastoiminta, turvallisuuden luominen ryhmiin/luokkayhteisöön	
Ehkäisevän tuen mahdollistaminen perheille ja nuorille. Hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen	Vastuutaho: Kaikki nuorten kanssa toimijat Toimenpiteet: <ul style="list-style-type: none"> • Tehdään aktiivista yhteistyötä hyvinvointialueen ja kunnassa toimivien järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä. • Palveluohjauksen ja asiakaskohtaisen yhteistyön kehittäminen, palveluviuhkan hyödyntäminen • Kunta resursoi riittävästi lasten, nuorten ja perheiden parissa toteutettavaa järjestöjen toimintaa mm. avustuksilla ja yhteisillä tapahtumilla. 	<ul style="list-style-type: none"> • 17-25 -vuotiaiden sairaalahoito mielenterveysongelmien perusteella ja lähetteet nuorisopsykiatriaan vähentyvät. • Kouluterveyskyselyn indikaattori: opiskelijan kokemus pääsystä tuen piiriin

Arjessa pärjäämisen vahvistaminen, 17-25 vuotiaat

PAINOPISTE: Arjessa pärjäämisen vahvistaminen		
TAVOITE	TOIMENPIDE JA VASTUUTAHO	MITTARI
<p>Oikea palvelu oikeaan aikaan.</p> <p>Kuntouttavien toimien oikea-aikainen järjestäminen</p>	<p>Vastuutaho: Kaikki nuorten kanssa toimijat</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palveluohjauksen vahvistaminen, selkeä ja näkyvä tiedottaminen • Moniammatillinen yhteistyöryhmä ja -käytännöt, saattaen vaihto • Nuorten lapsiperheiden tukeminen; esim. voimaperheet, lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen, parisuhde- ja eroauttaminen • Kuntouttava työtoiminta, nuorten starttivalmennus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskyselyn indikaattorit. • Erikoissairaanhoidon palveluiden käytön vähentyminen mielenterveyshäiriöissä ja A-klinikan nuorisopalveluissa
<p>Harrastukset tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia, kehitystä, oppimista ja osallisuutta</p>	<p>Vastuutaho: Nuoriso- ja liikuntatoimi, järjestöt</p> <p>Toimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edistetään maksuttomia ja kohtuuhintaisia lasten ja nuorten liikunta-, taide- ja kulttuuriharrastuksia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluterveyskyselyn indikaattorit